

Тенденції та перспективи розвитку ринку ІТ послуг в Україні: компаративний аспект

Святослав Дубовський
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
Київ, Україна

Анотація. Стаття досліджує поточний стан та тенденції розвитку ринку ІТ послуг на теренах України у зіставленні з аналогічними показниками в сусідніх країнах Східної Європи – Польщі, Румунії, Білорусі. Названа четвірка з року в рік перемагає у топах ІТ східного регіону материка як найбільш перспективні в галузі якості пропонованих ІТ послуг. Схожість історико-соціального минулого, безпосереднє сусідство та перебування пліч-о-пліч у рейтингах авторитетних видань ставить дані країни у конкурентне становище між собою та робить компаративний аналіз ІТ сфери особливо цікавим, змістовним. З іншого боку, порівняльний аналіз дозволяє розставити необхідні акценти та подолати стримувальні чинники, що поки що заважають Україні, яка має всі для того передумови, посісти стабільні переможні позиції за всіма показниками.

Ключові слова: ІТ послуги, аутсорсинг, ІТ сфера, експорт ІТ сервісів, Східна Європа, програмні послуги.

Trends and Prospects for IT Services Market in Ukraine: a Comparative Aspect

Sviatoslav Dubovskyi
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman,
Kyiv, Ukraine

Abstract. The article examines the current state and tendencies of the development of the IT services market in Ukraine in comparison with similar indicators in the neighboring countries of Eastern Europe, i.e. Poland, Romania, Belarus. Named team of four countries year after year wins in the tops of the IT within the eastern region of the mainland as the most promising in the field of quality of the offered IT services. The similarity of the historical and social past, the immediate neighborhood and being side by side in the rankings of reputable publications puts the mentioned four countries in a competitive position among themselves and makes the comparative analysis of their IT sphere particularly interesting and meaningful. On the other hand, comparative analysis allows us to put the necessary emphasis and overcome the constraints that are still hindering Ukraine to hold stable victorious positions on all indicators.

Keywords: IT services, outsourcing, IT sphere, export of IT services, Eastern Europe, software services.

Вступ

Ринок ІТ послуг в Україні виграє завдяки сукупності факторів, як-от: економічна залежність, що зростає й поглиблюється; готовність розвинених країн перенести робочі місця за кордон; постійна потреба цифрових перетворень у великих корпораціях. Брак працівників сфери ІТ-послуг зумовлений почасти дисбалансом попиту-пропозиції у царині технічних працівників.

Відповідно до звіту Gartner, Forecast IT Services, Worldwide, 2015-2021, 3Q17 Update глобальні показники ринку ІТ зростають на 5% щорічно. Так, у 2015 році загальний обсяг ринку склав \$630 мільярдів, а прогноз на 2021 – \$834 мільярди.

Ринок ІТ аутсорсингу Східної Європи входить до ТОП-5 ринків з надання ІТ аутсорсингових послуг. Україна, Польща, Білорусь та Румунія – основні гравці ринку Східної Європи, сукупний експорт яких складає більше \$15 мільярдів, з ринком у 600+ тисяч працівників (Electronics and Computer Software Export Promotion Council, 2018), із яких понад 160 тисяч знаходяться в Україні (Ринок праці 2018: рекордні темпи росту і 160 тисяч спеціалістів, 2018).

Не зважаючи на те, що порівняно з минулом роком, кількість працівників ІТ сфери в Україні зросла на 26%, доступність нових талантів все ще звужена. Тим не менш ринок ІТ розробки у Східній Європі зростає в 4-5 разів швидше, ніж глобальний показник. Щодо України, то обсяг експорту ІТ сервісів за 2015 по 2018 показав 19% щорічний темп зростання (Рис. 1).

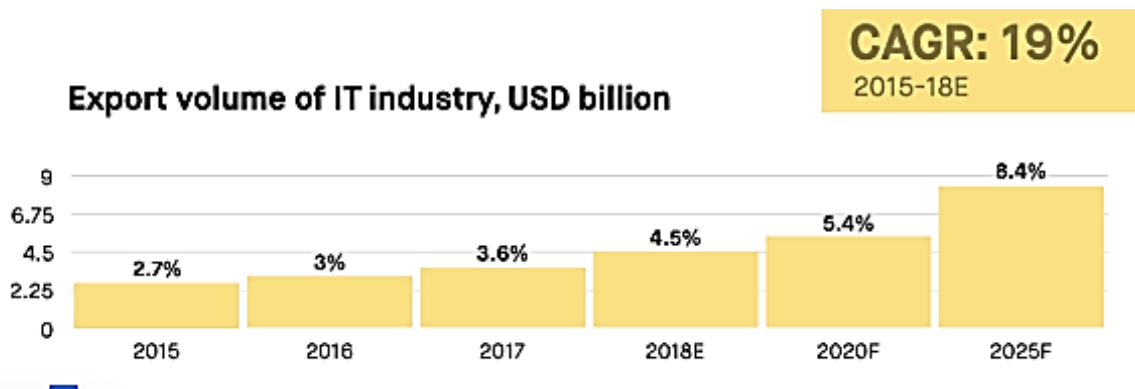


Рис. 1. Показники обсягів експорту в ІТ сфері

Так, у 2018 році ІТ індустрія стала другою за обсягом експорту, піднявшись із попередньо 3-го місця.

Матеріали та методологія дослідження

Для порівняння ринків Східної Європи були обрані Україна, Польща, Білорусь та Румунія. Такий підбір країн для порівняння має свій сенс: по-перше, це країни, з якими Україна має спільні кордони, подекуди спільне історичне минуле та характеристики соціального розвитку. Оскільки в чинниках, що визначають розвиток ІТ сектору даних країн, є багато спільного, саме вони стають особливо цікавими з точки зору порівняльного контексту, тенденцій, поточної динаміки та перспектив дальшого розвитку.

Румунія – один із найпривабливіших для інвестицій у технологію та аутсорсинг ринків Європи з висококваліфікованою та диверсифікованою робочою силою, конкурентоспроможними цінами та стимулюючим бізнес-середовищем. Значною перевагою Румунії, як і, власне, Польщі, є належність до Євросоюзу. Це значно спрощує техніку найму працівників із цих країн, спрощує залучення їх як у плані аутсорсингу, так і на постійне місце проживання. Протягом останнього десятиліття в ІТ-секторі Румунії спостерігається постійне зростання, незважаючи на політичні потрясіння та економічну кризу. Румунські постачальники програмних послуг відомі своєю широкою технічною кваліфікацією, гнучкістю, ентузіазмом та чудовими знаннями мови, що ставить їх у преферентну позицію при виборі працівників для

довгострокової співпраці як у бізнесі, так і в офшорах (Banila, 2018; Quick Guide to Romania IT and Software Industry, n/d).

Польська ІТ-сфера – одна з найважливіших галузей національної економіки з високими фундаментальними принципами та перспективами майбутнього зростання. На посиленій розвиток ІТ ринку Польщі парадоксально виграно вплинула глобальна фінансова криза. У цей час Польща зуміла запропонувати світові продукти та послуги ІТ, яких не вистачало, які допомогли відновити економічну стабільність, а польському ІТ ринку – завоювати відмінну репутацію на світовому ринку. На польському ІТ ринку присутні представництва таких глобальних ІТ-компаній, як IBM, Microsoft, HP, Google: тепер це вже не просто місце для продажу товарів і послуг, а об'єкт активних інвестицій (IT industry in Poland, 2018).

Білоруський ринок ІТ розвивається за такими основними напрямками, як розробка програмного забезпечення, консультації та підтримка у сфері ІТ, а також в ніші обробки даних. Принаймні половина білоруських ІТ компаній бере участь у розробці застосунків, а чверть – надає послуги з розробки системного програмного забезпечення.

У 2018 році Global Outsourcing зарахував 18 українських аутсорсингових компаній з розробки програмного забезпечення до найкращих аутсорсингових компаній Східної Європи. Серед вказаного переліку є також компанії з Польщі, Румунії та Білорусі. Gartner та Outsourcing Journal відзначили Україну одним із найкращих напрямків для аутсорсингу програмного забезпечення (Outsourcing Software Development to Eastern Europe, 2019). Україна, Білорусь, Польща, Румунія, Чехія отримали визнання ТОП-5 за стійкий ріст ІТ сфери та активне впровадження найновіших технологічних досягнень.

Україна надає послуги з розробки програмного забезпечення у галузях електронної комерції, підприємств та фінансів, українцям належать винаходи найпрогресивніших програмних рішень для галузей охорони здоров'я, подорожей, технологій, телекомунікацій та освіти. Україна стала домом для понад сотні дочірніх та науково-дослідних технологічних компаній, таких як Opera Software, Samsung, Adobe, Oracle, Ubisoft та Wargaming.

Результати дослідження

Фактори що використовувалися для порівняння:

- населення країни (Рис. 2);
- працююче населення в країні (Рис. 3);
- ВВП країни (Рис. 5);
- ВВП на особу в країні (Рис. 6);
- обсяги ІТ експорту у 2017-2018 роках (Рис. 7, Рис. 8);
- кількість ІТ працівників на внутрішньому ринку станом на 2018 рік (Рис. 9);
- кількість щорічних випускників навчальних закладів за технічною спеціальністю (Рис. 10);
- кількість навчальних закладів, що здійснюють професійну підготовку (Рис. 11);
- погодинна ставка аутсорсингу спеціаліста (Рис. 12).

Ці фактори були дозволяють зіставити показники, зробити висновки щодо передумов формування та функціонування ринків ІТ послуг в парадигмі загального розвитку країн, узятих для порівняння (Таблиця 1). Для узагальнення інформації, відображеної в графіках, було використано дані, оприлюднені на сайтах авторитетних світових компанії (Economic Outlook Poland; Forecast: IT Services,

Worldwide, 2017-2023, 1Q19 Update; Natinal Institute of Statistics. Romania; Statistics Poland; The 2018 Global Outsourcing 100; The World Factbook; Ukrainian IT industry: Analytical Report).

Таблиця 1. Порівняння вихідних показників для порівняння рівня чинників формування ринків ІТ послуг

	Україна	Польща	Білорусь	Румунія
Населення, млн	42.5	38.4	9.5	19.5
Працююче населення, млн	24.5	24	5.4	8.9
Населення в столиці, млн	2.9	1.7	2	1.8
ВВП, млрд \$	112	524.5	54.4	211.8
ВВП на особу, \$	2640	13811	5700	10813
ІТ експорт 2017, млрд \$	3.6	3.91	1	4.1
ІТ експорт 2018, млрд \$	4.5	4.16	1.2	4.5
ІТ працівників, тис	172	135	49	105
ІТ випускників щороку, тис	23	15	16	6.7
Кількість університетів та коледжів	150	31	28	15
Рівень погодинної ставки, \$	40	52	35	44

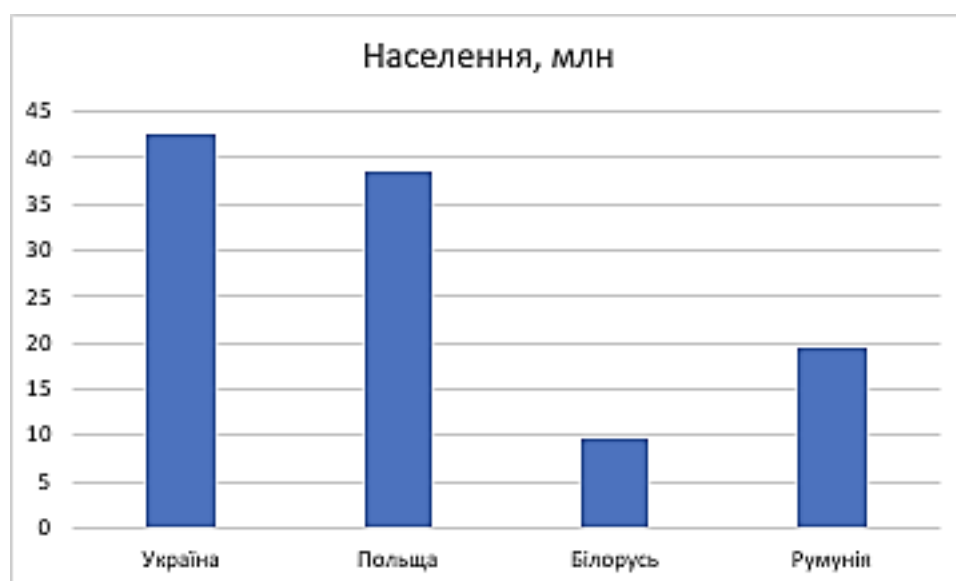


Рис. 2. Показники кількості населення в країнах, узятих для порівняння

Україна – найбільша країна в регіоні порівняння за населенням, а також найбільша країна за площею. Далі йдуть Польща, Румунія та Білорусь. Але в Польщі натомість найбільша частка працюючого населення – 62,5%, далі в цьому показнику йдуть Україна та Білорусь із майже однаковими показниками: 57,65% та 56,84% відповідно (Рис. 3).

Оскільки саме в столицях країн відбувається найбільша концентрація потужностей ІТ сфери, важливим показником для проведення різностороннього та вичерпного аналізу є також відсоткова частка населення, що проживає в столиці (Таблиця 2, Рис. 4).

Таблиця 2. Зіставлення показників відсоткових ставок працюючого населення та відсоткової частки населення, що проживає в столиці

	Україна	Польща	Беларусь	Румунія
Відсоткова частка працюючого населення	57,65%	62,50%	56,84%	45,64%
Відсоткова частка населення, що проживає в столиці	6,82%	4,43%	21,05%	9,23%



Рис. 3. Показники кількості працюючого населення в країнах, узятих для порівняння

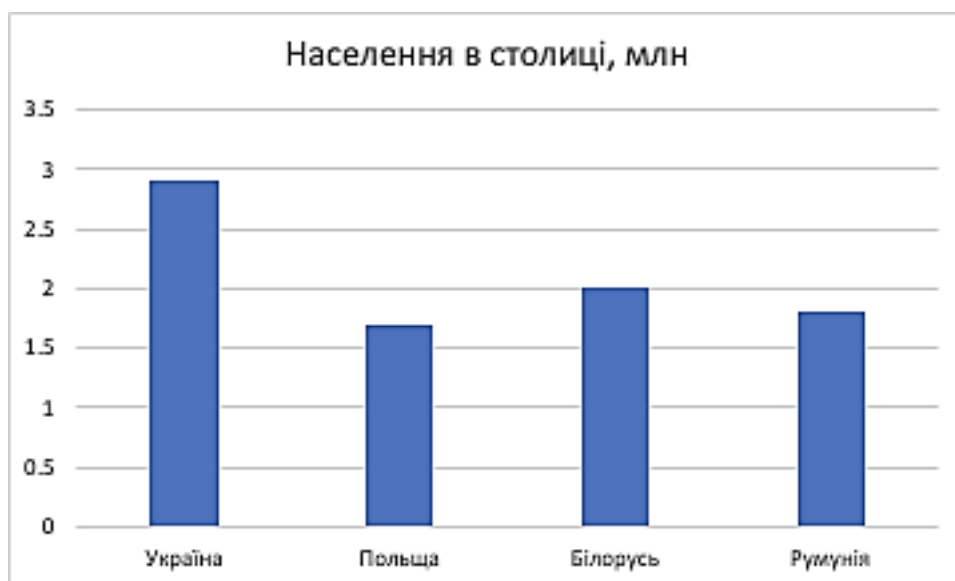


Рис. 4. Показники кількості населення, що проживає в столиці

Серед найбільших ІТ центрів в Україні доцільно відзначити такі міста, як Київ, Харків, Львів, Дніпро та Одесу (за версією mapredinua.com).

Як бачимо, саме у Україні кількість населення, що проживає у столиці, найвища серед країн, що розглядаються. Це створює сприятливі передумови для розвитку ІТ сфери, адже й загалом кількість урбанізованого населення щороку помітно зростає.

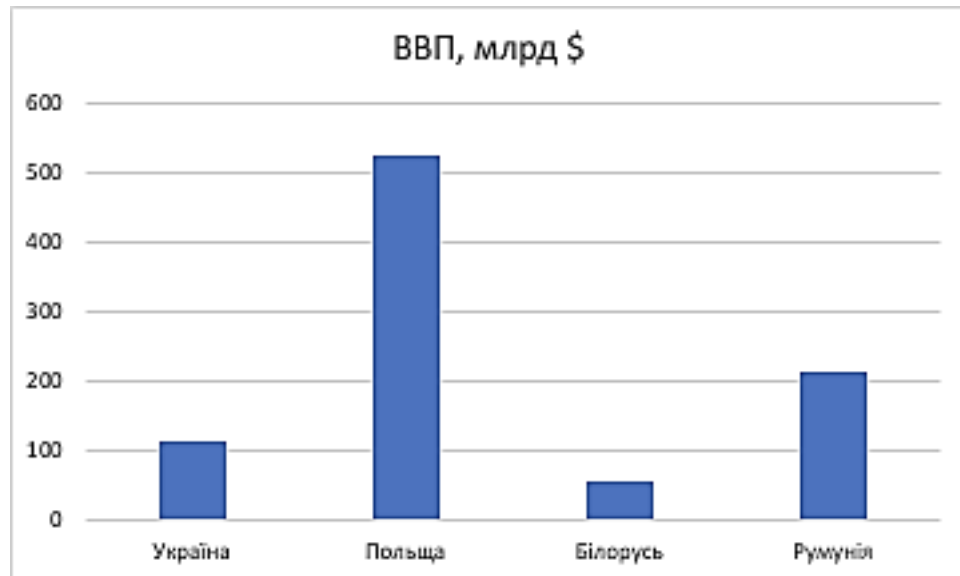


Рис. 5. Дані ВВП, млрд \$

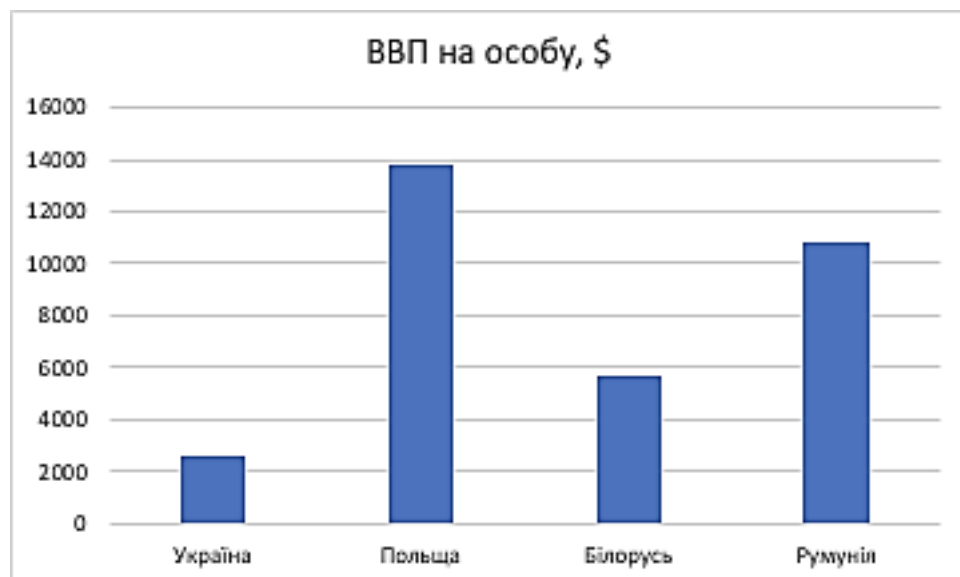


Рис. 6. Дані ВВП на особу, \$

Щодо рівня ВВП на особу, то тут Україна демонструє значну відсталість, показник ВВП на особу в декілька разів нижчий, ніж у Польщі чи Румунії та щонайменше вдвічі нижчий від Білорусі. Така ситуація не є сприятливою.

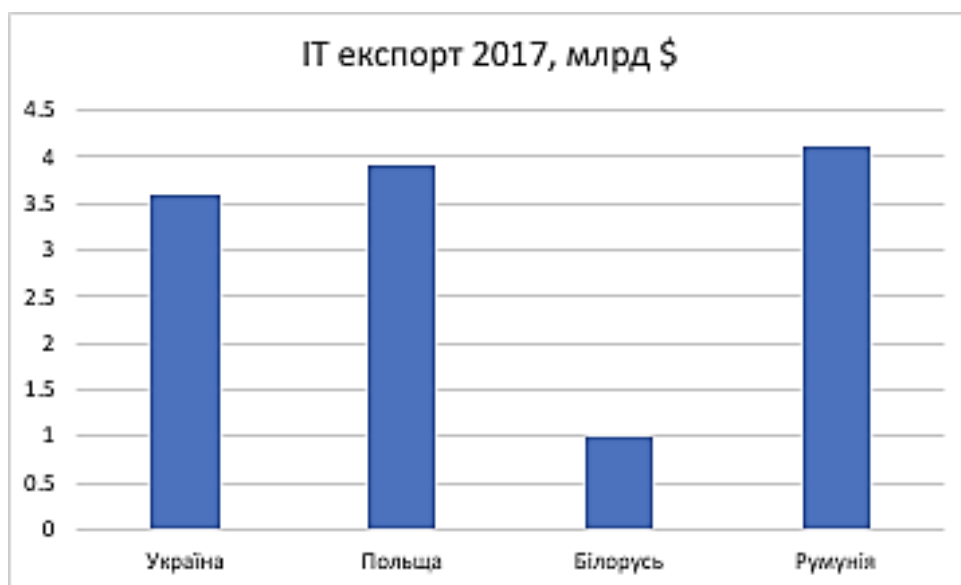


Рис. 7. Показники IT експорту за 2017 рік, млрд \$

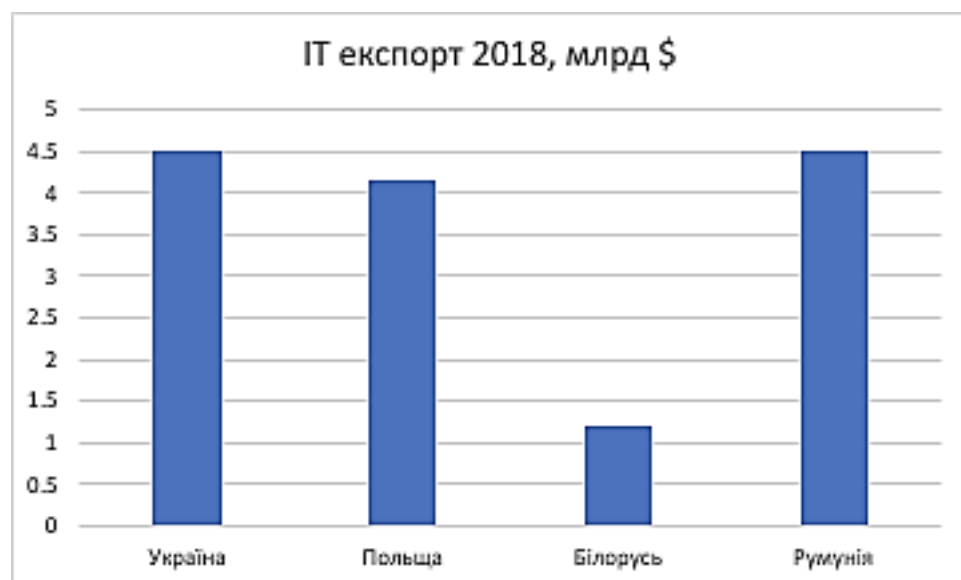


Рис. 8. Показники IT експорту за 2018 рік, млрд \$

Як бачимо, одним із критерієм для аналізу є обсяг IT експорту за 2017-2018 рр. За даними Європейської Бізнес Асоціації (ЄБА), IT-галузь в Україні займає третє місце в структурі експорту. Таким чином, Україна стає «силіконовою долиною» Східної Європи. Поряд з аутсорсингом, Україна стала домом для понад 100 дочірніх та науково-дослідних глобальних компаній різних галузей, включаючи розробку програмного забезпечення, блокчейн, ігри та електронну комерцію.



Рис. 9. Кількість ІТ працівників, тис



Рис. 10. Щорічна кількість ІТ випускників, тис

За показниками кількості ІТ працівників та ІТ випускників Україна впевнено тримає першість порівняно з Білоруссю, Польщею, Румунією. Це говорить про згадувану вище позитивну динаміку. Але все одно багато слід працювати над навчально-методичним забезпеченням для підготовки студентів ІТ вишів. А також над можливостями повноцінної реалізації всередині країни, без виїзду працівників ІТ за кордон. З іншого боку, це вимагає створення привабливих умов для ІТ експорту всередину країни, залучення міжнародних ІТ компаній до співпраці з Україною.



Рис. 11. Кількість університетів та коледжів, що здійснюють професійну підготовку у сфері ІТ

Оскільки навчальних закладів, котрі здійснюють професійну підготовку у сфері ІТ, досить багато, проблеми в тому, що держава не створює передумов у плані ліцензування ІТ спеціальностей, немає. Однак існує очевидна проблема у створенні належної матеріально-технічної бази (відповідної найновішим технологіям) для якісного навчання майбутніх ІТ спеціалістів.

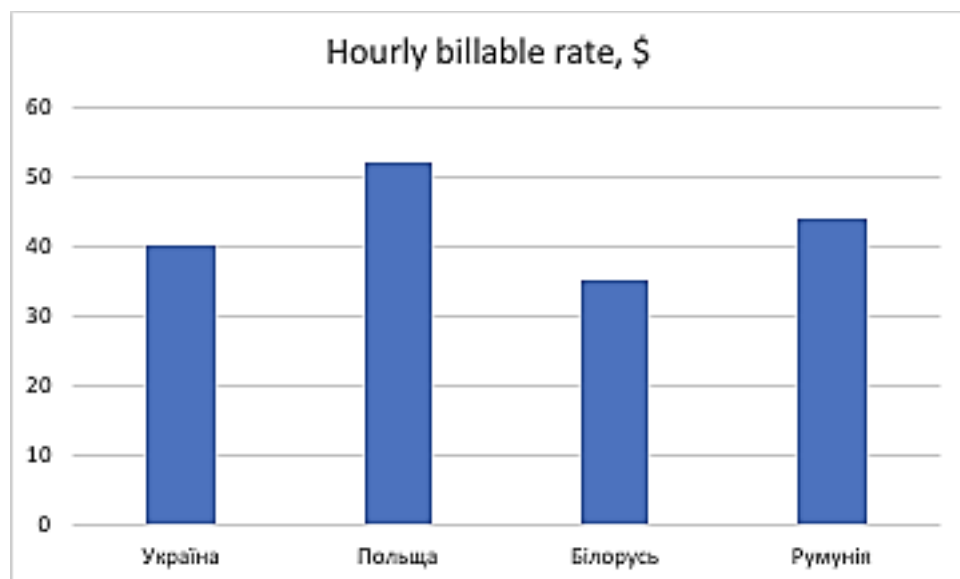


Рис. 12 Рівень погодинної оплати праці в ІТ сфері \$

Дедалі частіше як стартапери, так і усталені бізнес-компанії доручають виготовлення власних ІТ продуктів на аутсорс, зокрема спеціалістам України, Білорусі, Румунії чи Польщі. Виготовлення аналогічного за якістю продукту в США, наприклад, коштуватиме в рази дорожче. У свою чергу це позитивно впливає на динаміку зростання погодинної оплати спеціалістів у сфері ІТ загалом – і тих, що працюють віддалено й штатних українських працівників ІТ, адже навіть вітчизняним компаніям для того, аби не втратити спеціаліста, доведеться платити належним

чином, адже спокуса працювати вдома й заробляти аналогічно завжди є. Отже, потрібно пропонувати більше, аби втримати штатного працівника.

Висновки

Східна Європа, зокрема Україна, Румунія, Білорусь та Румунія, – це справді перспективний регіон для розробки програмного забезпечення та загалом формування ІТ сфери. Є тисячі майстерних ІТ-фахівців – від програмістів до дизайнерів та менеджерів, які пропонують високоякісні послуги за справедливую ціну. Якщо ставити акцент на Україну, то в державі є проблема з якісною підготовкою ІТ випускників. Можливо, йдеться навіть про певну оптимізацію навчальних закладів, що надають підготовку з ІТ технологій. Зокрема, у плані їх скорочення кількісного (як бачимо, кількість навчальних закладів, порівняно з іншими країнами, невиправдано висока, а рівень розвитку ІТ навіть у плані оплачуваності послуг ІТ спеціаліста досить низька, якщо порівнювати із Польщею, наприклад, що створює очевидний дисбаланс). Звісно, на розвиток ІТ ніші впливає й добробут країни загалом, рівень ВВП тощо. З подоланням вказаних проблем Україна має всі шанси не тільки домінувати в ІТ сфері Східної Європи, але й загалом на теренах материка.

Бібліографічні посилання

Banila, N. (2018). Romanian software, IT sector revenue to reach 4.5 bln euro in 2018 – industry. Available at: <https://seenews.com/news/romanian-software-it-sector-revenue-to-reach-45-bln-euro-in-2018-industry-626501>

Belarus has confirmed its status as the regional leader in ICT development and maintained its position in the world ranking. (2017). The Ministry of Communications and Informatization of the Republic of Belarus. Available at: <https://www.mpt.gov.by/en/news/16-11-2017-2483>

Economic Outlook Poland. (2018). Available at: <https://www.statista.com/study/25372/economic-outlook-poland/>

Electronics and Computer Software Export Promotion Council (ESC). (2018). INDIA ELECTRONICS EXPO 24-25 January 2018. Available at: <https://www.indembassybern.gov.in/docs/Electronics%20and%20Computer%20Software%20Export%20Promotion%20Council.pdf>

Forecast: IT Services, Worldwide, 2017-2023, 1Q19 Update. (2019). Available at: <https://www.gartner.com/en/documents/3905873/forecast-it-services-worldwide-2017-2023-1q19-update>

IT industry in Poland. (2018). Available at: <https://itsg-global.com/it-industry-in-poland/>

IT Outsourcing Markets Review: Belarus vs. Ukraine. (2017). Available at: <https://outsourcingreview.org/it-outsourcing-markets-review-belarus-vs-ukraine/>

Mapped in Ukraine. Available at: <http://mappedinua.com/>

National Institute of Statistics. Romania. Available at: <http://www.insse.ro/cms/en>

Outsourcing Software Development to Eastern Europe. (2019). Available at: <https://idapgroup.com/blog/outsourcing-software-development-to-eastern-europe/>

Quick Guide to Romania IT and Software Industry. (n/d). Available at: <https://teamfound.com/blog/romania-it-industry-report/>

Statistics Poland. (2018). Available at: <https://stat.gov.pl/en/>

The 2018 Global Outsourcing 100. Available at: <https://www.iaop.org/Content/19/165/4987>

The IT Industry in Belarus: 2017 and Beyond. (2017). Available at: [https://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/ey-it-industry-in-belarus-2017-and-beyond/\\$FILE/ey-it-industry-in-belarus-2017-and-beyond.pdf](https://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/ey-it-industry-in-belarus-2017-and-beyond/$FILE/ey-it-industry-in-belarus-2017-and-beyond.pdf)

The World Factbook. (2018). Central Intelligence Agency. Available at: <https://www.cia.gov/librarY/publications/the-world-factbook/geos/ro.html>

Ukrainian IT industry: Analytical Report. (2018). Available at: https://issuu.com/itukraine/docs/ukainian_it_industry_report_ukr/8

Міністерство економіки Республіки Білорусь. Режим доступу: <http://www.economy.gov.by/ru/>

Основные показатели образования. (2019). Национальный статистический комитет Республики Беларусь. Режим доступу: http://www.belstat.gov.by/ofitsialnaya-statistika/solialnaya-sfera/obrazovanie/godovye-dannye_5/osnovnye-pokazateli-obrazovaniya/

Ринок праці 2018: рекордні темпи росту і 160 тисяч спеціалістів (2018). Режим доступу: <https://dou.ua/lenta/articles/jobs-and-trends-2018/>